

33. Устич С. І. Кордон, війна та мир в долі сучасного світу. Тріада життя чи колапсу? Монографія. — Ужгород: Карпати, 2010. — 328 с.
34. Шандор Ф. Ф. Становлення туристичної галузі Закарпаття: історичний аспект // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. — Ужгород: Видавництво УжНУ “Говерла”, 2010. — Вип. 25. — С. 191-195.

РЕЗЮМЕ

ТУРИСТИЧЕСКО-РЕКРЕАЦИОННЫЙ РЕСУРС КАК ОБЪЕКТ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ

Гарагонич В. В. (Київ)

Статья посвящена анализу туристско-рекреационного ресурса западного украинского приграничья и его роли в развитии трансграничного сотрудничества Украины с соседними европейскими странами. Особое внимание уделено активизации евроинтеграционных устремлений Украины в связи с подготовкой к Евро-2012.

Ключевые слова: туризм, рекреация, трансграничное сотрудничество, народная дипломатия, Карпатский еврорегион, граница, туристические ресурсы, евроинтеграция.

SUMMARY

TOURIST-RECREATIONAL RESOURCE AS OBJECT OF TRANSFRONTAL COLLABORATION OF UKRAINE

V. Garagonych (Kyiv)

Article devoted to the analysis of the tourism resources of the western Ukrainian border and its role in cross-border cooperation between Ukraine and neighboring European countries. Special attention is paid to the intensification of European integration aspirations of Ukraine in connection with preparation for Euro 2012.

Keywords: tourism, recreation, cross-border cooperation, national diplomacy, the Carpathian Euroregion, the border, tourist resources, European integration.

УДК 327 (477) (430)

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ФРН У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Пантьо О. О. (Ужгород)

У статті розглядаються окремі аспекти міжнародного співробітництва між Україною та Німеччиною в плані європейської інтеграції на сучасному етапі. Досліджуються основні пріоритети і напрямки зовнішньої політики нашої держави з ФРН. Також здійснена спроба визначити роль сучасної Німеччини у зовнішньополітичному курсі нашої держави і навпаки - місце України в зовнішній політиці ФРН. Узасаднено чинники, які впливають на імідж України у ФРН з огляду на європейську перспективу нашої держави. Охарактеризовано договірно-правову базу між цими країнами, досліджено динаміку відносин з огляду на актуальний стан міждержавного діалогу та особливостей внутрішньополітичного розвитку України та ФРН.

Ключові слова: українсько-німецькі відносини, зовнішня політика, європейська інтеграція, політичні відносини, Європейський Союз, європейський вибір України.

Міжнародні відносини сьогодні на будь-якому рівні важко розглядати оминаючи процеси інтеграції, тому входження у світове і європейське співтовариство, налагодження принципово нових параметрів в двосторонніх і багатосторонніх відносинах є одним з найважливіших завдань зовнішньої політики нашої держави. Для України європейська інтеграція та членство в Європейському Союзі є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої, демократичної держави, залучення іноземних інвестицій. Успішність евроін-

теграційного курсу України значною мірою залежить від того, чи має Україна в Європі справжніх партнерів, чи може вона спиратись на підтримку з боку ключових гравців на європейській політичній арені, до яких, безперечно, належить ФРН.

Актуальність теми в умовах сучасних евроінтеграційних прагнень України визначається її науково-практичною значущістю. Аналіз українсько-німецького міждержавного співробітництва на тлі європейської інтеграції є актуальним науковим питанням та важливим

чинником практичної реалізації європейського напрямку зовнішньої політики України, зважаючи на вагоме місце ФРН в Європейському Союзі та НАТО.

З огляду на актуальність проблематики, у цій науковій статті ставимо за мету дослідити стратегічні напрямки сучасних українсько-німецьких зв'язків в контексті євроінтеграційних прагнень України та перспектив їхнього розвитку. Для досягнення мети дослідження було визначено наступні завдання: проаналізувати місце України у зовнішньополітичній концепції ФРН та навпаки, охарактеризувати договірно-правову базу між цими країнами, дослідити динаміку відносин з огляду на актуальний стан міждержавного діалогу та особливостей внутрішньополітичного розвитку України та ФРН, визначити чинники, які впливають на формування іміджу України у ФРН у контексті європейської перспективи.

Опрацювавши стан наукової розробки теми можна зробити висновки про достатньо велику кількість джерел для здійснення комплексного дослідження українсько-німецьких відносин. Проте, більшість українських істориків досліджують усю систему сучасного українсько-німецького співробітництва, розглядаючи її переважно як невід'ємну складову європейської політики ФРН. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених окремим аспектам і напрямкам зовнішньої та європейської політики ФРН, що були опубліковані в Україні, починаючи з 1991 року, необхідно зазначити, що актуальні питання співробітництва України та Федеративної Республіки Німеччини стали предметом небагатьох досліджень. Зазначена історіографічна тенденція підтверджується на основі аналізу наукових праць провідного вітчизняного германіста А.І.Кудряченка, який з'ясував пріоритети зовнішньої політики ФРН та НДР у контексті «німецько-німецьких» взаємовідносин та процесу об'єднання Німеччини [7].

Предметом розгляду Р.А. Кривоноса стало переосмислення німецьких національних інтересів у процесі європейської інтеграції [6]. Окремі аспекти двосторонніх українсько-німецьких відносин розглянуто в працях Г.О. Грабарчука і М.Л. Копиленко, присвячених конкретним хронологічним періодам. Ці дослідження вирізняються змістовним аналізом здобутків та перспектив двосторонньої співпраці, торкаються місця проблеми європейського вибору України в українсько-німецьких відносинах. Спираючись на широке коло документальних джерел, автори окреслюють головні тенденції та проблеми розвитку двосторонньої взаємодії [8, с.9]. Цінною для дослідження поставлених завдань є робота А.Ю. Мартинова, який розглянув взаємозв'язок внутрішніх реформ в Україні з проблемою її адаптації до імперативів членства в

ЄС і переконливо довів, що підтримка Німеччини відіграватиме немаловажну роль у реалізації європейського вибору України [9]. Роль Німеччини як потенційного провідника інтересів України в Європі та аналіз проблем, які перешкоджають Берліну в повному обсязі та ефективно виконувати цю функцію, висвітлена у монографіях М. Михальченка та Л. Чекаленко [11; 22].

Також окремі аспекти досліджуваної проблематики знайшли відображення в працях українських дослідників С.Рудича [14], В. Солошенко [16], Г. Старостенко [18], В. Химинця [21]. Щодо німецьких істориків, то вони традиційно досліджують відносини ФРН та України у загальному контексті східноєвропейської політики Німеччини. Широкий спектр поглядів німецьких наукових кіл на проблеми українсько-німецьких відносин представляють роботи А.Пара, З.Бока, М.Шюнеманна, Е.Гайкена, І.Кемпе та К.Мільднера, Р.Лінднера, Б.Осадчук-Кораба, М.Людвіга, А.Сама, С.Хенке, О.Александрової та інших.

Здійснення зовнішньої політики України за напрямками, які є предметом розгляду даної статті, а саме: двосторонні міжнародні відносини та розширення участі в європейському співробітництві, були визначені першими з-поміж головних завдань української зовнішньої політики постановою Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. [15]. У цьому концептуальному документі, на якому базується та розвивається зовнішньополітична діяльність України, визначені пріоритетними стратегічними напрямками у сфері двосторонніх відносин активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших стосунків із західними державами – членами ЄС і НАТО, до яких передусім належить Німеччина. З часу схвалення вищим законодавчим органом України основоположного документа пройшло майже 20 років, що дає можливість підбити певні підсумки реалізації його положень на практиці. За цей період в плані українсько-німецького діалогу напрацьовано досить солідну договірно-правову базу, яка налічує сьогодні 70 документів [22, с. 122]. Основою правової базою стосунків між Україною та ФРН залишається Спільна декларація про основи відносин, підписана 1 червня 1993 року.

Стратегічні цілі політики Німеччини щодо незалежної України були визначені ще на початку 1990-х років – це підтримка Соборності Української держави; розвиток співробітництва заради політичної стабільності та економічних реформ в Україні; сприяння налагодженню співробітництва між Україною та Європейським Союзом. ФРН взяла на себе місію підтримувати трансформаційні процеси в нашій державі шляхом консультацій уряду й парламенту України. На

найвищому політичному рівні регулярно здійснювалися візити представницьких делегацій на чолі з Президентом України та бундесканцлером [14]. В контексті співпраці в євроінтеграційному напрямі визначальним результатом двосторонніх зв'язків стало визнання з боку Німеччини та ЄС важливої ролі України в процесі будівництва європейської архітектури безпеки.

Основою для входження України в поле взаємодії держав Євросоюзу стала угода про партнерство, що була ратифікована європейським парламентом 30 листопада 1995 р. [9, с. 71]. Дискусію про неповне членство в Європейському Союзі України започаткував ще федеральний канцлер Німеччини Г. Коль щоб на практиці розпочати реалізацію її входження до нього [15].

Однак, невідповідність України високим стандартам ЄС спричинили значні складнощі у процесі адаптації України до імперативів співробітництва з Євросоюзом. Усвідомлення Німеччиною протиріччя між політичною необхідністю євроінтеграційної орієнтації України та її неспроможністю ускладнило завдання ФРН ефективно сприяти процесові налагодження рівноправних відносин між Україною та Європейським Союзом.

Німеччина й Україна є великими європейськими державами. Німеччина – потужна, економічно розвинена країна, Україна – найбільша держава в регіоні Центральної і Східної Європи в географічному плані, місце перетину шляхів та політичних, економічних інтересів Європи та Азії. Тому характер відносин наших держав носить не тільки регіональний характер а в певній мірі має глобальне значення навіть при розгляді України як третьої сторони.

Питання про актуальність відносин України та Німеччині в контексті інтеграційних процесів має сьогодні дещо інше значення. Серед політологів України зараз широко проводиться дискусія про негативні тенденції з боку Німеччини у плані підтримки України на інтеграційному шляху. Попри все, говорити про виключно не підтримку ФРН України в її намаганнях євроінтегруватись було б невірним. Сьогодні існує багато факторів, які впливають на створення саме такої ситуації.

У Німеччині громадська думка щодо вступу України до Європейського Союзу розділена. Українські інтереси полягають у тому, щоб німецькі політичні кола підтримали прагнення України до інтеграції в ЄС та допомогли їй інформувати німецьку громадськість про нашу державу як майбутнього члена ЄС. Саме браком інформації ми схильні пояснювати негативне ставлення до України як до майбутнього члена ЄС, що має місце. Ряд політиків вже розуміє важливість незалежної та економічно сильної України для ЄС. Але ніхто з політиків не може

відповісти на запитання, чому Туреччина для окремих німецьких політиків видається більш європейською державою, аніж Україна [10]. Слід зазначити, що інтенсифікація українсько-німецьких зв'язків залежить від формування позитивного іміджу України в Німеччині, а також популяризації знань про нашу державу за кордоном. Це особливо важливо з огляду на завдання, які ставить на сучасному етапі в зовнішній політиці українська держава, адже стратегія просування України до Європейського Союзу повинна враховувати важливість позитивного сприйняття нашої держави в Німеччині як стратегічно важливої країни Європейського Союзу [11, с.93].

Слід враховувати, що надання Україні європейської перспективи в Берліні майже ототожнюється з наданням статусу країни-кандидата або розглядається як своєрідний автоматизм на цьому шляху. В головах німецьких політиків ще свіжі спогади про передчасне ухвалення з боку ЄС рішення щодо прийняття недостатньо підготовлених до цього країн. Не випадково в коаліційній угоді з'явився додатковий бар'єр, а саме – “здатність до розширення” з боку самого ЄС [3, с. 3]. Так, німецький уряд підкреслює необхідність завершити процес інституційного реформування ЄС. Додатковими аргументами є фінансово-економічна криза, недостатня підтримка громадськості, “турецький чинник”. Внутрішні негаразди України лише підсилюють аргументацію євроскептиків Німеччини.

Актуальність на сьогодні прискореного руху до Європейського Союзу і приєднання до нього з позицій нового керівництва нашої держави можна розглядати під дещо іншим кутом в порівнянні з позицією минулої провладної коаліції. Питання про стратегічний курс до євроатлантичної інтеграції на порядку денному нового керівництва не стоїть. Наразі особливо відчутними є суперечки навколо того, чи має Україна розглядати інтеграцію в ЄС та НАТО як дві частини неподільного цілого, чи існує можливість зосередитись виключно на інтеграції в ЄС, а замість руху до членства в НАТО практикувати політику нейтралітету та позаблоковості [20]. Це пояснюється власне не тільки позицією керівництва нашої держави а й більшості громадян – сприйняття вступу в НАТО як виключно негативного явища, що можна пояснити як недостатньою проінформованістю щодо завдань блоку так і історичними чинниками тяжіння до Росії. Відомий німецький політолог Александер Рар розглядає лінію проведення зовнішньої політики України новою владою як утвердження балансу між Німеччиною та Росією через нейтралітет у плані інтеграційних процесів. На думку науковця, зараз Україна проводитиме політику, яка є притаманна їй з часів отримання незалежності – політику маятника між двома «великими сусідами» – Сходом та Заходом [13].

Зараз великою мірою процес поглиблення українсько-німецького діалогу залежить від нового керівництва нашої держави, а також перспективи нашої державі отримати статус рівноцінного стратегічного партнера Німеччини. У цьому контексті визначальною повинна стати ефективна внутрішня політика, адже, як свідчить історія, блискуча зовнішня політика не може проводитися на тлі невизрадної внутрішньої [2, с.49].

Незважаючи на труднощі, ключовим напрямом в українсько-німецькому співробітництві залишається зближення сфер, важливих для розвитку торгівлі та інвестицій, зокрема, правова гармонізація українського законодавства з європейським, запровадження норм Європейського Союзу в галузі сертифікації, усунення суперечностей у митному законодавстві.

Слід виділити такі основні напрями та різні співробітництва України та Німеччини, як: розробка спільних проєктів на державному рівні (саме співпраця національних органів державної влади та федерального уряду, місцевих органів самоврядування Німеччини є важливим кроком на шляху до ефективного розвитку та процвітання держави); співробітництво на освітньому рівні, спільні дії в культурно-мистецькому напрямі (проводення виставок, літературних вечорів, "круглих столів" з питань культури Німеччини та України); науково-технічна співпраця можуть робити вагомий внесок у формування нової Європи [10].

Позитивним моментом для українсько-німецьких відносин стало утвердження у парламентських, урядових та бізнесових колах та у німецькому суспільстві в цілому розуміння того, що Україна за географічним, цивілізаційним та певною мірою політичним визначенням належить до Європи. Цей феномен, зокрема, проявляється у тому, що: дії керівництва України, спрямовані на утвердження в нашої державі європейських цінностей та продовження державного розвитку за європейською моделлю, знаходять підтримку політичного істеблішменту Німеччини, а успішність просування на цьому шляху створює позитивне підґрунтя для вироблення Німеччиною якісно нових підходів до розвитку двостороннього співробітництва. Збіг позицій України та ЄС з більшості питань міжнародного життя є певним свідченням належності (інтегрованості) нашої держави до спільної зовнішньої політики ЄС, а широка підтримка Україною підтримки НАТО, зокрема в рамках миротворчих або антитерористичних операцій розглядається як внесок нашої держави до євроатлантичної системи безпеки [17].

Ці фактори дають підстави Німеччині розраховувати на підтримку з боку України у принципових питаннях міжнародного співробітництва, а також створюють передумови для викорис-

тання впливовості України на пострадянському просторі та її залучення до зовнішньополітичних ініціатив та дій ЄС і НАТО, що в результаті позитивно позначатиметься на ступені інтегрованості України до європейського та євроатлантичного простору.

Незважаючи на існуючі проблеми в українсько-німецьких відносинах на сучасному етапі можна спостерігати їх позитивний розвиток. Зі зміною правлячої коаліції в Німеччині в 2006 р. проголошується нова позиція провладної коаліції стосовно ведення діалогу з Україною в плані підтримки її євроінтеграційних прагнень. Канцлер А. Меркель відреагувала на прагнення України та інших держав залучити Німеччину до підтримки їхніх євроінтеграційних перспектив, зазначивши 9 травня 2006 р., виступаючи на Берлінському європейському форумі, що "ми зобов'язані виконати наші обіцянки, але мусимо сказати окремим країнам про неможливість набуття членства в найближчому майбутньому". Канцлер поставила завдання, "як можна тісно співробітничати з нашими сусідами, щоб необхідно кожен з них ставав членом ЄС" [24, с. 1].

Сьогодні Україна має бути як ніколи раніше відкрита для співробітництва з Німеччиною, яка розглядає нарешті нашу державу як важливий елемент стабільності в Центральній та Східній Європі. Тоді як для України ФРН залишається ключовим партнером у Європейському Союзі. Завдяки свідомому й послідовному здійсненню Україною ефективної внутрішньої та незалежної зовнішньої політики, Німеччина зокрема, та Європа загалом, сподіваємося, в скорому часі переконаються, що Україна – це не просто сусід, а європейський сусід, нація, зі своїм баченням європейського майбутнього. Як зазначав Надзвичайний і Повноважний Посол України у ФРН Наталя Зарудна, "для нинішніх українсько-німецьких відносин характерним є гармонійний розвиток політичного діалогу при нарощуванні практичного співробітництва в різних сферах" [26, с. 3].

Аналізуючи сучасний стан українсько-німецьких відносин, слід звернути увагу не тільки на зацікавленість України в Німеччині як в стратегічному партнері, але і навпаки. Основні інтереси Німеччини у відносинах з Україною полягають в збереженні проєвропейської орієнтації України, уникнувши при цьому погіршення відносин між Німеччиною та Росією. ФРН безпосередньо зацікавлена в успішному завершенні трансформаційних процесів в Україні, в розбудові ефективної державно-правової й економічної системи, що базується на принципах демократії, верховенства права та ринкової економіки. При цьому часто роль України визначається як з'єднуючої ланки між Сходом (розуміємо Росія) та Заходом. Власне, розвиток українсько-

німецьких відносин завжди суттєво залежав від німецько-російського чинника, а можливості поліпшення відносин між Києвом та Берліном у жодному випадку не мають шкодити інтересам взаємин між Берліном та Москвою. “Газова блокада” України та Європи на початку 2009 р. закріпила за Росією в Німеччині та країнах ЄС позицію непередбачуваного партнера. На жаль, прогала й Україна, яку, разом із Росією, громадська думка Німеччини негативно асоціювала з колишнім СРСР [1].

Двозначно та досить скептично українські науковці оцінюють запропоновану Німеччиною, яка головувала в Європейському Союзі, Україні програму реалізації стратегії “спеціального суцільства”, яка не передбачала набуття членства в Європейському Союзі. Проте слід враховувати, що велику роль тут відіграв не тільки «український чинник». Підставами такого рішення були власне внутрішні проблеми в ЄС після чергового розширення з 1 січня 2007 р. до 27 країн-членів. На думку посла ФРН в Україні Р. Шеферса, “99 % німецьких політиків, бажаючих добра ЄС, вважають, що забезпечити його ефективний розвиток після розширення буде неможливо, якщо сюди додати ще “величезного чорного слона” у вигляді України, оскільки в такому разі ЄС може спіткати доля багатьох організацій, які розпалися внаслідок глобалізації та розширення”. Тож “під час німецького головування в ЄС ми прагнемо укласти новий великий договір з Україною, в основу якого має бути закладено створення зони вільної торгівлі” [23, с. 3].

На противагу негативним тенденціям, що зараз спостерігаються в діалозі Україна-Німеччина (в плані євроінтеграції України) оптимістичні, хоча й обережні прогнози надходять з Берліну. Під цим кутом варто розглянути й отримані від нового голови МЗС ФРН Г. Вестервелле сигнали, виголошені в його промові на церемонії вступу на посаду міністра, зокрема про потребу посилення співпраці з країнами Східної Європи в контексті продовження проекту В. Шелля, В. Брандта, Г. Коля, Г.-Д. Геншера, К. Кінкеля та ін. [26, с. 3].

Водночас, наразі практичних змін у позиції ФРН щодо забезпечення реальної, а не декларативної підтримки нашого бачення майбутнього відносин України з ЄС та НАТО, а також вироблення офіційним Берліном нової концепції двосторонніх відносин, яка б базувалася на визнанні європейської та євроатлантичної перспективи України, гостро не відчувається. Німеччина не готова до надання більшого, схильючись до розвитку співробітництва в рамках уже існуючих форматів (УПС, План дій Україна – ЄС, План дій та цільові плани Україна – НАТО) та висловлюючи готовність працювати над реалізацією конкретних проектів.

Натомість ФРН висловлює готовність до використання уже існуючих інструментів, насамперед відповідних Планів дій, а також реалізації конкретних проектів, які, з одного боку могли б принести відчутні результати, а з іншого боку – не вимагали б істотних фінансових витрат [10].

Зважаючи на загалом позитивне ставлення Німеччини до України, виходячи із необхідності зближення інтересів сторін на двосторонньому рівні та у контексті європейської і євроатлантичної інтеграції варто було б сконцентрувати увагу політичним силам обох країн на наступних пунктах: виробити зважений підхід, який би характеризувався, з одного боку, продовженням певного політичного тиску на країни Заходу з метою отримання позитивної відповіді щодо європейської та євроатлантичної інтеграції і поступового підвищення рівня інтегрованості України до відповідних структур, з іншого – активною реалізацією тих конкретних проектів, які наразі пропонуються нашій державі, зокрема з боку ФРН, і відповідають нашим потребам та інтересам.

Враховуючи вищенаведене, Україна повинна не просто очікувати прийняття до Європейського Союзу, але й докладати максимум зусиль щодо наближення до європейських стандартів. Як вже зазначалося, Німеччина готова взяти на себе функції провідника України в Європейському Союзі, однак у ФРН існують впливові політичні сили, які впродовж тривалого часу ефективно співпрацюють з Росією, і тому без симпатії ставляться до відхилень від напрацьованого курсу [13].

Однак відсутність на всіх рівнях в української сторони концептуального бачення мети та стратегічної перспективи відносин з ФРН, суттєві недоліки у роботі українського дипломатичного представництва в Німеччині негативно позначилися на збереженні позитивного темпу розвитку співпраці. Україні не вдається забезпечити постійну зацікавленість німецької політичної та бізнесової еліти у розвитку взаємовигідного співробітництва. На заваді цьому стають, зокрема, успадковані стереотипи.

Вітчизняна дипломатія має відмовитися від копіювання „російського стилю” у відносинах з ФРН. Власний „український стиль” визначення стратегії відносин має спиратися на розуміння не лише особливостей функціонування механізмів німецького зовнішньополітичного механізму, а й на адекватне сприйняття німецької дипломатичної культури та стилю діяльності на міжнародній арені [19, с.19]. Це є передумовою для виведення українсько-німецького співробітництва на якісно вищий рівень, який відповідатиме національним інтересам обох сторін. Як влучно зазначила федеральний канцлер Німеччини Ангела Меркель під час візиту до Києва 22 липня 2008 р.: “Не існує альтернативи демокра-

тичному й вільному шляху розвитку» [4]. Україна відкрита для співробітництва з Німеччиною, яка розглядає нашу державу як важливий елемент стабільності в Центральній та Східній Європі. Тоді як для України ФРН залишається ключовим партнером у Європейському Союзі. Завдяки свідомому й послідовному здійсненню Україною ефективної внутрішньої та незалежної зовнішньої політики, Німеччина зокрема, та Європа загалом, сподіваємося, в скорому часі переконаються, що Україна – це не просто сусід, а європейський сусід, нація, зі своїм баченням європейського майбутнього.

У цьому зв'язку важливо опрацювати можливість якісного оновлення українсько-німецького діалогу та його переведення у площину «європейського партнерства», основна мета якого полягала б у орієнтації усього спектру питань двостороннього співробітництва між Україною та ФРН на впровадження в Україні європейських стандартів та наближення нашої держави до виконання критеріїв, які б дозволяли їй поступово інтегруватися в європейські та євроатлантичні структури.

1. Валіон О.В. Стратегічні напрями політичних взаємин між Україною та Німеччиною на сучасному етапі / О. Валіон [Електронний ресурс]. - Режим доступу до праці: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>
2. Віднянський С., Мартинов А. Еволюція зовнішньої політики України (1991-2006 рр.) / С. Віднянський, А. Мартинов // Український історичний журнал – 2006. – № 4. – С. 32-51
3. Зарудна Н. Про «стіну», бар'єри та перспективу // *Зарудна Н. День*. – 2009. – 5 листопада. – С. 3.
4. Заяви Президента України та Федерального канцлера Німеччини за підсумками переговорів // Режим доступу: <http://www.ukrainenato.gov.ua/nato/ua/news/detail/14250.html>
5. Копиленко М.Л. Українсько-німецькі відносини: збудити, проблема, перспективи. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень. 1996. – 38 с.
6. Кривонос Р.А. Німеччина в структурі європейського співробітництва: Автореф. дис... канд. політ. наук. – К., 2002. – 22 с.
7. Кудряченко А.І. Європейська політика ФРН (1970-1991). – К., 1996. – 239 с.
8. Кудряченко А.І., Грабарчук Г.О. Україна і Німеччина: двосторонні відносини на початку 90-х років. – К., 1994. – 46 с.
9. Мартинов А.Ю. Українсько-німецьке співробітництво у контексті європейської інтеграції (90-ті рр. ХХ ст.). – К., 2000. – 86 с.
10. Матеріали парламентських слухань. Співробітництво України та Німеччини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до праці: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/>
11. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. – К., 2004. – 487 с.
12. Перспективи співробітництва України та Німеччини в енергетичній сфері (політичний аспект) // Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/1441.html>
13. Рар А. Швейцарія Востока. Неприсоединение как стратегия выживания? Украина между Востоком и Западом. / Александер Рар. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.moskau.diplo.de/Vertretung/moskau/ru/04/Internationale_Politik/Internationale_20Politik.htm
14. Рудич С. Україна – Німеччина: вихід на сучасний рівень партнерства / С. Рудич // Віче. – 1997. – №12. – С. 107-120.
15. Сайт посольства Республіки Німеччина в Україні. // Режим доступу: <http://www.kiew.diplo.de>
16. Солошенко В. Україна – Німеччина: становлення і розвиток політичних відносин / В. Солошенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – Вип. 52. – С. 69-73.
17. Співробітництво України та Німеччини. Парламентські слухання. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/>
18. Старостенко Г. Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співробітництва / Г. Старостенко / Автореф. дис... канд. політ. наук. – К., 2004. – 21 с.
19. Степанов В. Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співробітництва / Валерій Анатолієвич Степанов / Автореф. дис. канд. пол. наук. – К., 2008. – 21 с.
20. Сушко О. Співвідношення європейської та євроатлантичної інтеграції в системі національних інтересів України / Олександр Сушко [Електронний ресурс]. - Режим доступу до праці: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/>
21. Химинець В. Українсько-німецькі політичні відносини на початку ХХІ ст. / В. Химинець // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 14: Міжвідомчий збірник наукових праць Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2005. – С. 91-100.
22. Чекаленко Л. Зовнішня політика України / Л. Чекаленко. – К., 2006. – 712 с.
23. Шеферс Р. Поняття нейтралітету не пасує до ХХІ століття / Р. Ше-ферс // День. – 2006. – 7 листопада. – С. 3.

24. Шредер Г. Німеччина підтримує Україну на шляху до ЄС / Г. Шредер // *Голос України*. – 2003. – 5 червня. – С. 2.

РЕЗЮМЕ

РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ФРГ В СФЕРЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Пантьо О. О. (Ужгород)

В статье рассматриваются отдельные аспекты межгосударственного сотрудничества между Украиной и Германией в плане европейской интеграции. Исследуются главные приоритеты и направления внешней политики нашей страны с ФРГ. Также сделана попытка определить роль сегодняшней Германии во внешнеполитическом курсе нашей страны. Определено место Украины во внешней политике ФРГ. Обобщены факторы, которые влияют на имидж нашей страны в Германии в плане европейской перспективы Украины. Сделано характеристику договорно-правовой базы между странами, исследовано динамику отношений в плане уровня актуальности межгосударственного диалога и особенностей политического развития Украины и ФРГ. На основе изучения уровня научной разработки темы сделано краткую характеристику отдельных научных источников.

Ключевые слова: украинско-германские отношения, внешняя политика, европейская интеграция, политические отношения, Европейский Союз, европейский выбор Украины.

SUMMARY

REALITIES AND PERSPECTIVES OF COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND GERMANY IN THE SPHERE OF EUROPEAN INTEGRATION

O. Pantyo (Uzhhorod)

The article analyses the Ukrainian and German relations in the sphere of European integration at the present stage. The place of Ukraine in the German foreign policy is defined, the role of Germany in the foreign policy of our state is characterized. The political and diplomatic, trade and economic and other relations between Germany and Ukraine is analysed. The article shows the evolution of these relations in connection with European integration and political solution of the problems arising from the past.

Key words: Ukrainian and German relations, foreign policy, European integration, political relations, European Union, European choice of Ukraine.

УДК 327 (477) (460)

УКРАЇНСЬКО-ІСПАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Талапко Н. С., Тишук А. Г. (Ужгород)

У статті досліджується становлення та розвиток співробітництва між Україною та Іспанією в процесі європейської інтеграції. Подається еволюція розвитку двосторонніх відносин, аналізуються основні проблеми та окреслюються перспективні напрямки міждержавних взаємовідносин.

Ключові слова: Україна, Іспанія, міждержавні взаємовідносини, Європейський Союз, інтеграція.

Вступивши в ХХІ століття і в нове тисячоліття, європейці перегортають нову сторінку своєї історії. Жодна сучасна держава, яка прагне називатися цивілізованою, не може відокремитися від інших країн і відсторонитися від міжнародних відносин. Україна також не є винятком і посідає в світовому співтоваристві та міжнародних зв'язках своє місце.

Як відомо, авторитет країни на міжнародній арені залежить, головним чином, від результатів її зовнішньої політики. Виважена, прагматична, раціональна і далекоглядна зовнішня політика створює передумови для прискорення політичного, економічного і

соціального розвитку країни. Важливим чинником розвитку у контексті здійснення Україною зовнішньої політики та реалізації національних інтересів є співпраця з країнами Західної Європи та Іспанією зокрема як розвиненою країною світу.

Вплив Іспанії на європейському та світовому просторі значно зріс за останні роки. За роки свого членства в ЄС країні вдалося зайняти гідне місце серед європейських держав, збільшити свою роль на міжнародній арені та закріпити свої позиції в якості «мосту», який пов'язує ЄС з Латинською Америкою та країнами Магрибу. Слід зазначити, що Іспанія може стати взірцем